

L'Hospital de Sant Pau i jo

Jesús Sauret

Resum de la conferència "L'hospital i jo", organitzada per l'Associació d'Amics i Alumnes de Sant Pau, pronunciada per l'autor el 31 d'octubre de 2018.

Els primers passos

El gener de 1971, amb 27 anys d'edat, es va iniciar la meva vinculació amb l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau de Barcelona com a metge resident del Servei de Tisiologia que dirigia el Dr. Andreu Pursell Menguez.

No va ser una decisió fàcil. En acabar, el 1967, els estudis de llicenciatura a la Facultat de Medicina de Sevilla, la meva primera intenció va ser especialitzar-me en medicina interna. I per aconseguir-ho vaig treballar durant tres anys, fins a obtenir el títol, a la Càtedra de Patologia Mèdica que dirigia el Prof. José León Castro. Però, en concloure aquesta etapa, vaig arribar a la conclusió que seria millor polaritzar-me en algun aspecte més concret de la medicina interna i completar la meva formació en un gran hospital. En l'elecció de Sant Pau com a hospital i de la Pneumologia com a especialitat van intervenir factors molt diversos: apetències personals, influències familiars i també l'atzar, que de vegades juga un paper determinant en les nostres decisions i que sol confondre's amb el destí. Jo coneixia i admirava l'hospital per la seva revista, que rebia puntualment cada dos mesos gràcies a l'impuls que li va donar un gran gerent de Sant Pau, Carles Soler Durall, que va prendre l'encertada decisió que la revista arribés a tots els col·legiats de l'Estat espanyol per donar a conèixer i difondre les excel·lències de l'hospital.

A finals de la dècada dels seixanta del segle passat, a Sant Pau coexistien dos serveis dedicats a la patologia respiratòria, l'origen dels quals era la tisiologia, però un d'ells, que dirigia de manera interina el Dr. Raimon Cornudella, havia tingut l'encertada visió de canviar aquesta denominació per la de Servei d'Aparell Respiratori. L'altre, que encara la conservava, estava dirigit pel Dr. Andreu Pursell i l'encarregat de la Secció de Broncologia era el Dr. Jacinto Sanglas Casanovas. Gràcies a un amic comú vaig tenir l'oportunitat de conèixer-lo; quan li vaig explicar els

meus desitjos, immediatament, sense conèixer-me absolutament de res, em va animar a què vingués a l'Hospital de Sant Pau, em va obrir les portes del Servei de Tisiologia, em va presentar al Dr. Pursell i va fer gestions perquè la Direcció Mèdica autoritzés una plaça més de metge resident en el servei perquè jo pogués ocupar-la. Conservo un record inesborrable d'ell perquè, a més de ser el responsable que em dediqué a la pneumologia, va ser per sobre de tot un gran amic.

El Dr. Pursell havia instaurat en el seu servei, amb autorització de la Molt Il·lustre Administració, un model d'assistència mixt, benèfic i privat, a semblança del seu admirat amic el Dr. Antoni Puigvert a la Fundació que du el seu nom. A la planta inferior del pavelló hi havia la sala de Sant Camil, amb habitacions dobles i individuals per a malalts privats, i a la segona planta dues grans sales generals, Santa Eulàlia, d'homes, i Santa Magdalena, de dones, per a malalts de beneficència. Amb els diners que obtenia en la part privada pagava les seves pròpies infermeres, el seu propi laboratori i el seu propi servei de radiodiagnòstic, independents dels serveis centrals de l'hospital, i fins i tot un quiròfan a l'última planta en el qual es realitzaven tot tipus d'intervencions de cirurgia toràcica: toracoplasties, lobectomies, pneumonectomies, decorticacions pleurals, etc. Aquesta activitat va ser molt instructiva per als dos residents del servei, ja que havíem d'actuar d'ajudants en les intervencions quirúrgiques; encara que jo no pensava dedicar-me a la cirurgia toràcica, el pas pel quiròfan em va donar una visió més completa de la patologia respiratòria.

Van ser tres anys inoblidables, amb multitud d'anècdotes i vivències. Viure en un hospital és una experiència dura però té compensacions no solament professionals, per exemple, alguns dels meus companys –i jo mateix– vam conèixer a l'Escola d'Infermeres (les estudiants d'infermeria també vivien en el recinte hospitalari) les que serien les nostres esposes i les mares dels nostres fills.

La dècada prodigiosa

L'any 1974 es van produir dos esdeveniments que van marcar definitivament el meu futur: la unificació dels dos serveis de malalties respiratòries en un d'únic, sota la direcció del Dr. Raimon Cornudella, i la contractació a l'hospital de personal sanitari a temps complet. La con-

tractació de metges va ser bastant equilibrada entre els sèniors i els juniors, però amb predomini dels joves i, ja se sap, la joventut és una època de grans il·lusions. Recordo bé amb quina il·lusió preparàvem les sessions diàries del servei: clíniques, clinicopatològiques, de protocols, administratives..., perquè eren una manera excel·lent d'entrenar-se en la presentació i per parlar en públic. De més responsabilitat —quan et tocava presentar— eren les sessions generals de l'hospital, en les quals participaven companys de tots els serveis la majoria d'ells, per la seva joventut, en l'etapa de la vida que podria definir-se com de “la crítica constructiva”; però l'ansietat per no equivocar-te i fer-ho bé quedava compensada per l'experiència única de participar en sessions i cursos monogràfics en aquesta meravella arquitectònica que és la sala d'actes de l'hospital, decorada amb mosaics vidriats de Màrius Morigliano, les escultures i l'escut de Pau Gargallo i l'impressionant oli d'Aleix Clapés: *El trasllat del cos de Santa Eulàlia*, evanescent, difuminat i irreal com algunes pintures de Turner.

Una de les més grans il·lusions del Servei de Pneumologia (Figura 1) en aquest període va ser que ens dotarien amb una moderna unitat de cures intensives (UCI) respiratòries (a l'hospital encara no s'havia creat la UCI general) finançada per la Fundació Picasso-Reventós. Com a primera aportació, un dia vam rebre tres respiradors volumètrics Engström 300, que en aquell moment era el més

avançat en ventilació mecànica. Era evident que aquesta il·lusionant iniciativa feia necessari un ensinistrament adequat. En conseqüència, vaig sol·licitar i vaig obtenir una beca del Govern francès per a una estada de formació en vigilància intensiva (un màster es diria avui) a l'Hôpital Cardio-Pneumologique de Lió, ciutat que tenia una reconeguda experiència en assistència respiratòria des de les epidèmies de poliomièlitis dels anys cinquanta. Però, per diversos motius, entre ells la manca de suport institucional, la unitat mai va arribar a ser una realitat.

Malgrat les decepcions, aquest canvi d'estratègia en la dedicació hospitalària de metges i infermeres va suposar l'inici d'un període que m'atreviria a definir com la “dècada prodigiosa de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau”, en la qual va ser reconegut com un dels cinc millors hospitals d'Espanya. Alguns dels assoliments aconseguits en aquella dècada van tenir gran repercussió mediàtica com, per exemple, el primer trasplantament de medul·la òssia el 1976 i el primer trasplantament de cor amb supervivència perllongada el 1984. Però tots els serveis i unitats hospitalaris van col·laborar poc o molt a la consecució d'aquest reconeixement. El Servei de Pneumologia té una llarga experiència en aportacions pioneres; per exemple, la introducció al nostre país de la tècnica de la broncoscòpia el 1949, la creació d'un laboratori d'exploració funcional respiratòria el 1958, d'un departament de fisioteràpia respiratòria el 1962 i la docència de postgraduats mitjançant

FIGURA 1. El Servei de Pneumologia de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau, l'any 1975

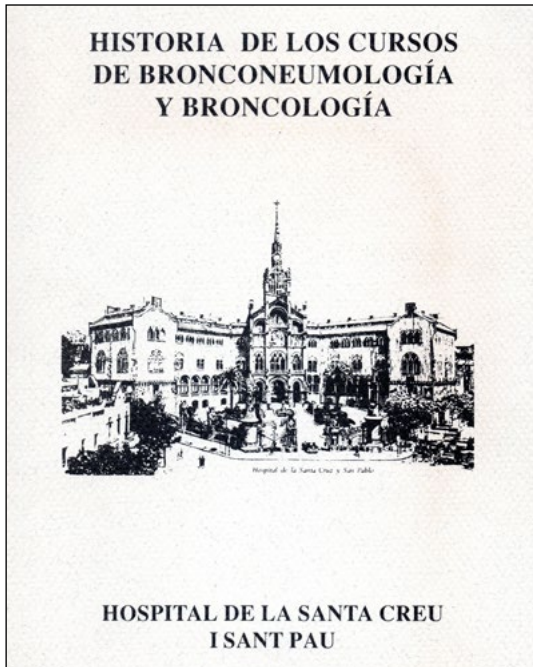

FIGURA 2. Monografia publicada l'any 1992

l'organització de cursos de broncopneumologia i broncologia. El 1992, any de la celebració dels Jocs Olímpics a Barcelona, va coincidir amb la realització del XL Curs de Broncopneumologia i el XXVIII Curs de Broncologia, i aquest significatiu assoliment sense similitud a cap altre hospital de l'Estat espanyol, fruit de la constància i l'esforç de diverses generacions de tisiòlegs i pneumòlegs, va quedar reflectit en una monografia publicada aquell mateix any: *Historia de los cursos de bronconeumología y broncología del Hospital de la Santa Creu i Sant Pau* (Figura 2).

No obstant això, no tot van ser alegries i dies de vi i roses. Sant Pau és un hospital que al llarg dels seus 600 anys d'existència ha hagut de superar múltiples crisis que han posat en perill la seva supervivència, una de les més importants el 1978, a conseqüència d'una denúncia del Instituto Nacional de Previsión. Va ser tan greu que la revista *Destino*, d'àmplia difusió, li va dedicar el 1979 tres articles i una portada amb el títol *Sant Pau: la crisis de un símbolo*. Afortunadament es va poder resoldre gràcies a la mediació de la Generalitat.

L'Hospital de Dia Respiratori

En la segona meitat de la dècada dels vuitanta, la majoria dels hospitals van haver de fer front a una inusitada sobrecàrrega assistencial a conseqüència del notable increment del nombre de casos de malaltia pulmonar obstructiva crònica, carcinoma broncopulmonar, asma bronquial i infeccions respiratòries agudes. Les consultes externes estaven desbordades i això provocava un gran estrès en els pacients i el personal sanitari per la impossibilitat d'atendre sense demora situacions clíniques que, malgrat no ser

emergències mèdiques, requerien una valoració diagnòstica i/o terapèutica immediata.

Després de valorar diverses possibilitats, em va semblar que la millor solució seria organitzar un hospital de dia de malalties respiratòries dotat amb els recursos necessaris per poder realitzar aquesta funció. No va ser una tasca fàcil, entre altres coses per la manca d'espais lliures per situar-lo, però finalment l'1 de desembre de 1987 vam poder inaugurar el primer hospital de dia respiratori de Catalunya, d'Espanya i del món, ja que no existien referències ni nacionals ni internacionals d'una unitat semblant. Les previsions inicials d'assistir uns 1.500 pacients/any van quedar superades en gairebé el doble en pocs anys, la qual cosa és un bon índex per valorar l'àmplia acceptació d'aquesta iniciativa que, a més, va tenir i té una evident funció docent, ja que els metges residents de pneumologia i de serveis afins hi efectuen un període de rotació per entrenar-se en el maneig ràpid de la patologia respiratòria. A aquesta labor assistencial, hi vaig dedicar els meus últims vint-i-cinc anys com a pneumòleg de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau.

Epíleg

Després de múltiples vicissituds, l'any 2009 es va fer realitat un vell somni: la inauguració del primer pavelló d'un nou i modern Hospital de Sant Pau, amb l'assistència de l'arquebisbe de Barcelona, de l'alcalde de la ciutat i del president de la Generalitat. Va ser sens dubte una fita històrica ja que els pavellons de l'antic recinte hospitalari havien quedat obsolets i inadequats per a les exigències de la medicina actual. Però, per tal que la construcció de la resta de l'obra pogués realitzar-se, vam haver d'assistir a la demolició de l'entranyable pavelló de Sant Carles i Santa Francesca, localització durant dècades dels Serveis de Pneumologia i de Cardiologia, ja que com que no estava considerat com a integrant del conjunt històric Patrimoni de la Humanitat no era necessària la seva conservació. Pels que durant tants anys havíem treballat en aquell pavelló va ser una experiència agreujada. D'una banda, sentíem l'orgull i la satisfacció de poder integrar-nos en aquest nou projecte i, d'una altra, amb l'esfondrament de l'edifici es van esfondrar també gran part dels nostres records i vivències.

En el nou recinte hospitalari va transcórrer l'última etapa dels meus quaranta-tres anys de vinculació amb l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau, un hospital que a tots els qui hem tingut la sort de poder treballar-hi ens ha inculcat una manera especial de ser com a persones i com a professionals sanitaris, un llegat de les generacions que ens van precedir, essent dipositaris i defensors d'un model de medicina científica, però també humana, característica d'aquesta centenària institució catalana, d'acord amb aquell prototip ideal de metge proposat per Escríbano Largo el segle I: "*Vir bonus medendi peritus*".